

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via San Daniele, 88
Tel. 53263 - Poštni predal 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIRO TEDOLDI
Tiskarna T. Marioni - Videm

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

N A R O Č N I N A :
Za Italijo: polletna 600 lir -
letna 1000 lir - Za inozemstvo:
polletna 800 lir - letna 1500 lir
Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 50 lir

Leto XVIII - N. 14 (372)

Udine, 15. julija 1967

Izhaja vsakih 15 dni

OBISKI PO NAŠIH VASEH IN DOLINAH

Univerza v Vidmu

Ze dlje časa teče polemika med nekaterimi furlanskimi in tržaškimi kulturni in političnimi krogi o zahtevi Furlanov, naj bi v Vidmu odprli univerzitetne fakultete ali pa oddelke tržaške univerze. Omenjena polemika je pred kratkim dosegla vrhunec, ko je predsedstvo Furlanskega filološkega društva sporočilo, da je »akademski senat tržaške univerze dal svoje ugodno mnenje o ustanovitvi fakultete za sodobne jezike, katere tečaji naj bi bili vsi v Vidmu«. Nadalje pravi sporočilo omenjenega društva, da se tudi voditelji Krščanske demokracije strinjajo s tem, ob koncu pa sporočilo poziva »študente, ki se hočejo vpisati na to fakulteto, naj pošljejo svoje osebne podatke Furlanskemu filološkemu društvu«.

Ob tem sporočilu se je razvila polemika za in proti univerzi v Vidmu, vendar pa je ob vsem tem morda najzanimivejše poročilo rektorja tržaške univerze prof. Origoneja.

Rektor prof. Origone namreč v svojem sporočilu potrjuje, da je bila pred kratkim izražena pobuda za uvedbo študija tujih jezikov in književnosti, katerega došle na tržaški univerzi ni bila. Ta domneva, nadaljuje rektor v svojem sporočilu, naj bi ustrezala kriteriju, da je mogoče ustanoviti univerzitetnih fakultet izven Trsta doseči samo z okrepitevijo tržaške univerze, brez zmanjševanja tega, kar v Trstu je. Zato je dala deželna uprava pobudo za stike z univerzo, da bi skupaj preučili uresničitev omenjene pobude.

Prof. Origone nato sporoča, da so sestavili odbor, v katerem so profesorji in dekani nekaterih tržaških fakultet, deželni odbornik za šolstvo in predsednik videmske pokrajinske uprave.

V nadaljevanju sporočila tržaškega rektorja je rečeno, da bo komisija svoje ugotovitve sporočila univerzitetnim oblastem, deželni upravi in ministrstvu za šolstvo. »Samo potem«, poudarja rektor, »se bodo lahko začela uradna pogajanja, ki pa lahko privedejo do kakršnegakoli sklepa, saj je glede tega vprašanja pristojno samo ministrstvo za šolstvo«. Tako tržaški rektor.

Njegovo sporočilo ni preveč vzpodbudno, vendar nastopa pri vsem tem vrsta vprašanj, ki jih bo še treba rešiti. Videm vsekakor zasluži, če že ne univerzo, pa vsaj kako fakulteto, konkretno fakulteto za tuje jezike in književnosti, ki naj bi bila pod okriljem tržaške univerze. Videm zasluži univerzo, oziroma fakulteto že zato, ker je nekoč v zgodovini, daleč pred Trstom, že bilo univerzitetno središče, znano in cenjeno po vsem takratnem svetu. In končno današnji Videm, kot središče Furlanov in moderno, veliko mesto, vsekakor zasluži, da ima v svojem okrilju visoko šolo, ki bi jo na ta način močno približal številnim Furlanom, ki se morajo zategati do Trsta, da bi študirali na tam stanovati. Vsekakor je precej dešt, ki govore v prid tej pobudi Furlanskega filološkega društva. Seveda pa bo zadnja odločitev pozitivna.

Laze - kaplanija Bevkovega romana "Kaplane Martina Cedermaca,"

Pastirsko delo kaplana Martina Čedermaca ni bilo zaman, kajti v njegovih Lazah smo spet slišali pojoče beneškoslovensko narečje ne samo iz ust najstarejših prebivalcev vasi, temveč tudi iz ust najmlajšega rodu

«Obšel je poslednji obronek, pred seboj je zagledal Vrsnik. Ležal je na položni vzpetini gorskega kolena, na drugi strani grape, ki je rezala pobočje v dva dela...»

Zagledal se je v vas, ki je ležala pred njim kakor na povešeni dlani. Na ozkem položišču, tik nad vasjo, je stala kaplanija. Kakih petdeset korakov vstran je v bregu slonela cerkev. Nizka, z veliko lopo, tako starinska in ljubka, da mu je ob pogledu nanjo zmeraj vzdrlhtelo srce. Zvonik je bil novejši, a ves zatemnel; ponižen je stal ob strani in se zlival z ozadjem. Iz večje daljave je bil skoraj neviden. Ob ovinku ozkega klanca so v tesni skupini stale hiše. Neometane so kazale sivo kamenje, podobne so bile majhnim trdnjavam. Leseni mostovi in velika zašarjena dvorišča. Sado-vnjaki, vinogradi in njive. Zaplate obdelane zemlje so podpirali in obkrožali sivi zidovi, med njimi so tekli kolovozi in steze. V osojni strani brega so se raztezale senožeti in pašniki. Strmine, grmovje, veri-ge skal, kakor da bi gora razkazo-vala gola rebra. In više na obronku, prav do vrha griča, gozdlič košatih kostanjev, ki so v polkrogu obdajali vas. Mogočna debela,

Župna cerkev v Lazah v podboseski občini, ki jo je slovenski pisatelj France Bevk v svojem znamenitem romanu »Kaplan Martin Cedermac« skril pod izmišljeno ime Vrsnik.

odlomljeni vrhovi, odkrhnjene veje, mlada podrast. Kozje steze, ki so begale vsekrižem, brez pravega cilja. Med skalami suha trava, tu pa tam gladka, zelena trata. Vsa ti-sta zemlja do vrha Mije in nizdol do Nadiže bridka ko pesem o peli-

nu. Siromaštvo, ki je vpilo v svoji lepoti, je spomladi in poleti za silo pokrivalo zelenje. Zdaj pa se je poletje že nagibalo v zaton, zrak se je ohladil, prvi listi so rjaveli. Zeleni plašč se bo od dne do dne bolj redčil in odkrival siromaštvo... Nebo

na zapadu se je zjasnilo, posijalo je sonce, se prelivalo skozi veje in se v zlatih lisah igralo na tleh. Narava je bila tiha, mirna, le listje je rahlo trepetalo v sapi.

Cedermac je čustvoval. Njegova, njihova zemlja! Tega se še nikoli ni tako jasno, tako sladko zavedel kakor ta dan. Srce se mu je odpiralo kakor od pesmi, s katero ga spaja tisoč lepih spominov. Pogled mu je splaval po bregu, po zverženih obronkih Mije, preskočil Nadiško dolino in se ustavil na pobočju Matjurja, na zverženih obronkih Kolovrata. Stara gora, samostan in cerkev na strmen vrhuncu, ki se zdi naslikana na nebo. In vasi, vasi, vasi s sivimi hišami, z belimi cerkvami, vinogradi, njivami, s sadovnjaki in z gozdlič... Vse na las podobne Vrsniku. Rončine in griči, ki se polagoma spuščajo proti jugu, do Čedada in Furlanske ravnine».

Tako popisuje slovenski pisatelj France Bevk v svojem znamenitem romanu »Kaplan Martin Cedermac« beneškoslovensko vas Laze na desnem bregu Nadiže v občini Podbosesec. V svoji knjigi je vas Laze razumljivo skril pod izmišljeno ime Vrsnik, pa tudi kaplan Martin Cedermac se je v resnici pisal Anton Cuffolo (Kofolj), ki je Bevku služil v osnovi za lik kaplana Čedermaca.

Marsikaj iz Bevkovega opisa Laz danes še drži, marsikaj pa tudi ne. Čas je namreč storil svoje in v Lazah smo našli nekaj hiš povsem obnovljenih, pa tudi videli smo in srečali več otrok in ljudi kot doslej v zapuščenih beneškoslovenskih vaseh. Tudi zdaj je vladalo, kot v Bevkovem opisu, visoko poletje in ko smo vstopili v hladno Čedermacovo cerkev, posvečeno sv. Antonu, so nam najprej padli v oči slovenski podpisi Križevega pota. Zadelo se nam je, da v cerkvi še vedno vlada duh kaplana Martina Čedermaca, čeprav ga že dolgo ni več med živimi. Žal so v cerkvi edini napisi v slovenščini, čeprav je vas slovenska. O tem smo se lahko najbolj prepričali, ko smo pred vaško gostilno naleteli na triinsemdešletnega Žvana Meliso, enega najstarejših prebivalcev Laz. Kljub visokim letom je vneto žagal hrastovino, ko pa je zaslišal našo govorico, se je rad in zadovoljen zapletel z nami v razgovor.

In povedal nam je, da je že leta 1910 odšel s trebuhom za kruhom v daljno Kanado, v Vancouver, kjer se je zaposlil v premogovniku. V rudarski jami je preživel polnih triindvajset let in zato še danes upravičeno uživa kanadsko rudarsko pokojnino. Kljub visoki starosti je ohranil nenavadno živahnost in tudi spomin. Letnice je stresal kot iz rokava, najmanjših podrobnosti iz svojega delovnega in burnega življenja se je spominjal kot odprta knjiga. Zdaj upravičeno v krogu svojih otrok, vnukov in pravnukov preživlja večer svojega življenja, vendar pa se delu nikakor ne more odreči. To nam je najbolj potrdila žaga v njegovi roki in hrastovo deblo, v katerega je pravkar zarezal z njo.

Kmalu so se okrog nas nabrali številni njegovi vnuki in vnukinje,

(nadaljevanje na 3. strani)

SEJA IZVRŠNEGA ODBORA SKGZ V TRSTU

Le s skupnimi močmi je mogoče kaj doseči

Predsednik Slovenske kulturno gospodarske zveke Boris Race je na seji govoril o nekaterih perečih vprašanih slovenske narodnostne manjšine v Italiji - Samo skupni nastopi vseh Slovencev bodo rodili več sadov, kajti vrata k uglednim članom vlade in drugim funkcionarjem si lahko sami odpremo

Čeprav je bila seja izvršnega odbora SKGZ v Trstu že julija meseca, je vseeno prav, če poskušamo povzeti nekaj najznačilnejših misli, ugotovitev in problemov, ki jih je na tej seji nakazal v svojem govoru predsednik SKGZ Boris Race. Predsednik Race je namreč svoj referat posvetil naporom SKGZ za skupen nastop Slovencev kot narodne manjšine v Italiji. Že na začetku svojega referata je Boris Race poudaril:

«Odkar svet stoji, velja resnica, da je mogoče s skupnimi močmi nekaj doseči in da je gorje tistim, ki so razdrobljeni in ne morejo, ne znajo ali celo nočejo najti skupnega jezika vsaj v osnovnih vprašanjih. Slovenska kulturno-gospodarska zveza je od svoje ustanovitve dalje vlagala velik del svojih naporov v smer, da bi slovenska manjšina v Italiji v zadevah, ki so osnovne važnosti za njen obstoj, našla skupni jezik glede stališč in da bi dokazala s skupni nastopi, da enako misli in zahteva».

V nadaljevanju je Boris Race poudaril nujnost skupnega nastopa vseh slovenskih političnih organizacij v Italiji za doseganje manjšinskih pravic, ki je postalo eno izmed osrednjih vprašanj, zlasti v sedanjem času. Potem pa je nadaljeval:

«Obveza vlade levega centra, da bo v celoti izvajala republiško ustavo, je dala povod našemu glavnemu svetu na zasedanju 14. junija 1964. leta, da je naložil izvršnemu odboru, naj ukrene vse, kar se mu zdi potrebno in koristno, da bodo priznane slovenski narodni skupnosti

v tržaški, goriški in videmski pokrajini enake pravice v duhu člena 3. in 6. ustave in člena 3. in 4. in drugih členov posebnega statuta dežele Furlanije-Juljske krajine».

Vendar pa je, po Racetovih besedah, postalo čedalje bolj očitno, da obstajajo v Rimu poglavne ovire za urejanje manjšinskih zadev. Na Tržaškem in Goriškem so krajevne uprave le-vega centra v svojih političnih programih postavljale potrebo po uresničitvi pravic manjšine. Za tako pot so se v določenem smislu izjasnili tudi krajevna vodstva krščanskodemokratske stranke. Poleg tega so prav v Trstu pred dvema letoma doživeli hudo poraz desničarske sile, ko je šlo za izvolitev slovenskega predstavnika v tržaški občinski odbor. Deželna skupščina Furlanije-Juljske krajine je v zadnjih dveh letih izglasovala nekaj zakonov, ki so bili v prid slovenski manjšini, toda osrednja vlada v Rimu je te zakone zavrnila z izgovorom, da dežela ni pristojna urejati manjšinske zadeve.

Pred letom dni je tržaško vodstvo krščansko-demokratske stranke odreklo Slovensko kulturno gospodarsko zvezo pravico zastopati manjšino, ker zveza ni politična organizacija. Prav tako stališče je zavzelo tudi vodstvo Slovenske skupnosti. Slovenska skupnost pa je hkrati ob raznih priložnostih dala vedeti, da noče sodelovanja s slovenskimi predstavniki z liste KPI in socialistične stranke, češ da enotni nastop lahko dosežejo samo predstavniki zgolj slovenskih organizacij. Vendar pa je Boris Race takšna stališča in ugotovitve Slovenske skupnosti odločno zavrnil, ko je v nadaljevanju svojega referata dejal:

«Mi se seveda ne strinjamo s takšnim gledanjem, ker nas izkušnje učijo, v nasprotju s tistim, kar trdi izjava Skupne slovenske liste, kakšen učinek so imeli ali vsaj kakšen vtis so napravili dosednji skupni nastopi. Naj omenimo samo tri skupne spomenice v zvezi z zakonom za slovensko šolo v letih 1957., 1958. in 1960. Čeprav je ta zakon pomanjkljiv, ker ne določa tudi slovenskih šol za Benečijo in Kanalsko dolino, bi tudi takšen ne bil brez naporov obeh levčarskih strank, predvsem pa brez enotno izraženih stališč in zahtev Slovencev».

Edini skupni nastop v zgodnji dobi, ki je prav zaradi zgornjih težav obsegal le slovenske kulturne organizacije v Italiji, je bila spomenica Slovencev v deželi pokrajine predsedniku republike in izjava vseh slovenskih osrednjih prosvetnih in kulturnih organizacij, ki je izrazila solidarnost z zgornjo spomenico.

Gotovo imata spomenica in izjava zgodovinski pomen in se bomo nanju sklicevali vedno, kadar bomo utemeljevali, da je treba našim bratom v Benečiji in Kanalski dolini priznati šolo v materinem jeziku in druge narodnostne pravice».

V nadaljevanju je Boris Race dejal, da je v zadnjih mesecih očitna težnja vodstva Slovenske skupnosti, da bi vneslo razdor med članice Slovenske kulturne prosvetne zveze in v njene odnose z različnimi političnimi organizacijami. Nato je podrobno prikazal pomembno delo zveze in dejal, da je njeno mesto nujno potrebno tudi ob obstoječih političnih strankah. Nadaljeval je:

«Volvcem SS in članom SKGZ je res treba zastaviti vprašanje, odpre».

ali odobravajo stališče sveta SS, ki je popustilo izsiljevanju KD, da se ne smejo povezovati z nikomer, ko gre za zahteve v korist naše manjšine, sicer da ne bo nobenega uspeha. KD lahko grozi, saj je znana teorija nekega njenih predstavnikov, da je treba koncesije Slovincem politično vnovčiti, toda resnica je tudi, da mora vlada zaradi notranjega pritiska naše zadeve urejati, da tudi KD v nasprotju s tem, kar njeni uradni predstavniki radi poudarjajo, nima monopola nad zadevami manjšin.

Vprašati je treba volivce in člane, ali je v »splošno slovensko korist« ljubosumno vzdrževati razdaljo do drugih gibanj in organizacij, jih z neodgovornimi utemeljevanji izločati iz želje po politični afirmaciji lastne skupine, ali pa je najboljša pot tista, ki jo je SS pred štirimi leti potrdila, da so »skupni nastopi najučinkovitejše sredstvo za doseg naših pravic, za kar se SKGZ zavzema».

SKGZ se bo tudi vnaprej odločno zavzemala za skupne nastope v sestavi, ki so za posamezna vprašanja danes mogoča. Vsekakor sodi, da bi za mnoge prilike bil primeren tudi skupni nastop SKGZ, SS in goriške SDZ». Ob koncu svojega referata pa je Boris Race dejal:

«Ne zadostuje torej ustvarjati reprezentativnosti samo z udeležbo različnih organizacij, ampak je treba upoštevati tudi teritorialno osnovo. Stališče SKGZ do skupnega nastopa Slovencev izvira izključno iz prepričanja, da bi taki nastopi rodili več sadov, kajti vrata k uglednim članom vlade in drugim odgovornim funkcionarjem si lahko sama

VEDNO TESNEJŠI PRIJATELJSKI STIKI

Gostovanja kulturnih in športnih skupin iz Slovenije

Ta mesec je bilo v naših krajih več kulturno-prosvetnih športnih in zabavnih prireditev, na katerih so sodelovale kulturno-prosvetne in športne ekipe iz bližnjega jugoslovanskega obmejnega področja. Sodelovanje, ki obstaja že nekaj let, je letos obogatilo gostovanje folklorne skupine «Posočje» iz Tolmina, ki so jo ustanovili v tem letu. Ta folklorna skupina je pred nekaj tedni uspešno nastopila tudi na vaškem prazniku v Klodiču.

V ponedeljek, 14. avgusta je gostovala tudi v Škrutovem v šenlenarški občini, kjer je izvajala svoj bogat program folklornih plesov iz Režije, Slovenije, Istre, Makedonije, madžarske narodne manjšine itd.

V Sv. Lenartu se je vršila tudi prijateljska nogometna tekma med domačo ekipo in Tolminom, kolesarji iz Ajdovščine pa so se udeležili nočne tekme v Čedadu, ki jo je priredil Veloklub.

Kakor vidimo se prijateljski

stiki med našo deželo in sosednjimi kraji onkraj meje vedno bolj poglabljajo in je želeli, da bi postali še tesnejši, da bomo lahko rekli, da je slovenska manjšina v Benečiji res most zblizanja dveh narodov.

Dežela bo asfaltirala pri nas šest cest

Deželni odbor v Trstu je dokončno odobril pokrajinske načrte o asfaltiranju turističnih cest in ustrezne vsote, ki jih bodo dodelili vsaki pokrajini. V naših krajih bodo uredili šest cest. V raskem bodo dokončali asfaltiranje krožne ceste pod Kolovratom, ki zanima občini Dreka in Grmek, potem bodo asfaltirali cesto, ki pelje s Stare gore skozi občino Prapotno, Sv. Lenart, Srednje in Dreko, tako da se bo zaključil krog asfaltiranih cest okoli Čeda. Uredili bodo tudi cesto na desnem bregu Nadiže v Podbonescu, ki je sedaj v zelo slabem stanju in se jo turisti izogibljajo.

Iz Nadiške doline

Emigranti oproščeni družinskega davka

Čedadski občinski odbor je sklenil, da bodo emigranti te občine od prihodnjega leta dalje oproščeni plačevanja družinskega davka. Ta sklep bo seveda moral potrditi še deželni nadzorni odbor.

Po tem sklepu naj bi družine emigrantov plačevale odslej družinski davek samo za zaslužke pridobljen na italijanskem ozemlju. Računajo, da je na ozemlju čedadške občine zelo veliko takih občanov, ki bodo na ta način popolnoma ali pa deloma oproščeni plačevanja družinskega davka.

Ce bo deželni nadzorni svet ta sklep odobril, bo vprašanje postalo aktualno samo od sebe v številnih drugih občinah pri nas, Karniji in drugih predelih videmske pokrajine, kjer je problem emigracije zelo velik.

Shod tehnikov v Čedadu

Pred nedavnim se je sestalo v Čedadu kakih deset tehnikov, med temi prof. Morganti, ki poučuje na tržaški univerzi. Na tem sestanku so razpravljali o proizvodnji kamna in marmorja v Furlaniji in kako ojačiti to industrijo, ki se neustavno razvija.

Koliko je volivcev

Iz zadnjega pregleda volilnih seznamov je razvidno, da šteje čedadsko občina 7.873 volivcev, od teh 3.798 moških in 4.075 žensk. Od zadnjih volitev je bilo izbranih 181 imen (91 moških in 90 žensk), novih pa je vpisanih 105 (52 moških in 53 žensk).

Srednje

Za boljšo prometno zvezo

Ni dolgo od tega, je prišel v Srednje funkcionar deželnega pristanišča za prevoz in turizem dr. Capaccioli, katerega so spremljali direktor inšpektorata za civilno motorizacijo in prevoz, deželni svetovalec Romano in župana iz Srednje in iz Sv. Lenarta, da so si ogledali Oblico in potem proučili možnosti vzpostavitve nove avtobusne linije, ki bi povezovala

tem vso asfaltirali. Stroške za to delo, ki bodo znašali okoli 25 milijonov lir, bo krila dežela.

Dežela bo dala pet milijonov lir prispevka tudi za gradnjo novega zdravniškega ambulatorija v Podbonescu. Z deli bodo verjetno pričeli na jesen.

Gradnja novega otroškega vrta

Deželni skrbnik za javna dela v Trstu je odobril načrt za gradnjo novega poslopja, v katerem bo otroški vrt. Za izvedbo tega dela predvidevajo 18 milijonov 700 tisoč lir stroškov, za kar bo država dala 6 odstotkov prispevka.

Sovodnje

Ustanovili bodo lovsko rezervno

Pred kratkim so se sestali lokalni lovci, katerih je kakih 40, da so razpravljali o lovski rezervi, ki jo nameravajo ustanoviti. Samo na ta način bodo mogli namreč zaščititi divjačino, katero sedaj nekateri neprestano uničujejo in preganjajo s psi.

Sv. Peter Slovenov

Iz občinske seje

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta so mnogo razpravljali o načrtih za gradnjo novega vodovoda v Klenjah in v Trpečem, ki bo stal okoli 12 milijonov lir, za kar bo dala dežela svoj prispevek. Zgradili bodo tudi novo cesto, ki bo vodila v Avtočico (28 milijonov lir) in uredili zdravniški ambulatorij (tri milijone in pol).

Sv. Lenart

Najboljša je šenlenarška gubanca

Ob priliki «sagre» sv. Roka, ki se je vršila v Sv. Lenartu, je bila tudi razstava in pokašnja gubanc, ki so tradicionalna slaščica Nadiške doline. Komisija, ki so jo sestavljali predstavniki pokrajinske ustanove za turizem in nekateri lokalni sladokusci, so podelili sledeče nagrade.

Prvo nagrado z zlato medaljo je prejela Terezija Sittaro iz Sv. Lenarta, drugo nagrado s srebrno medaljo Atilij Vogrig iz Grmeka, tretjo nagrado z bronasto medaljo pa je prejel Danilo Talotti iz Sv. Petra Slovenov.

Iz Krnatske doline

V Tamaru so brez vode

Vodovod, ki daje vodo vasi tamar pri Vizontu, ki šteje približno 30 duš, ne daje več vode. Cevi so namreč na mnogih krajih obrabljene in zato priteče voda le od časa do časa. V poletnih mesecih vode sploh nimajo in morajo hoditi ponjo k studencu, ki je oddaljen od vasi več kot en kilometer.

Pred nekaj meseci se je razširila govorica, da bodo namestili nove vodovodne cevi, a do danes, čeprav je poletje že skoraj mimo nas, nismo še ničesar videli.

Nenadna smrt emigranta iz Prosnida

Vso tipansko občino je zelo pretresla žalostna vest, da je nenadoma umrl 47 letni Avgust Moderiano iz Prosnida. Moderiano je šel v južnih urah v bližnji gozd, od koder se pa ni več vrnil. Domači so ga iskali dolgo časa in nazadnje so ga našli mrtvega na neki stezi. Zdravnik je ugotovil, da je umrl zaradi srčnega infarkta.

Moderiano je prišel pred parimi dnevi domov na dopust iz Nemčije, kjer je že več let na delu. Bil je zelo priljubljen med domačini in zato ga bodo vsi ohranili v najlepšem spominu.

REZIJANSKA DOLINA

V Stolbici odkrili spomenik padlim

V Stolbici so pretekli mesec odkrili spomenik padlim v vojnah. Otvoritvene cerimonije so se udeležile najvišje občinske oblasti z županom Periclejem na čelu, poveljniki lokalne finančne straže, karabinjerjev, alpincev iz Kluže, Forgarije, Pušje vesi (Venezia), Magnano in Riviera, Segnacco, Cente, Verzegnis, Buia, Resiutta, Humina (Gemonia), Ahtna, Manzano, Moznice (Mogio), Rive d'Arcano, Rtinja, Pradamano, Dignano, Povoletto, San Giovanni al Natisone in iz Vidma.

Spomenik je blagoslovil g. Renato Quaglia, ki je sin enega padlih. Priložnostne govore sta podala Stefanutti in Collino, ki sta med drugim prikazala požrtvovalnost padlih. Ob koncu je igrala godba alpincev.

Folklorna skupina nastopila v Villa Santina

Ob priliki praznovanja «Velikega šmarna» je nastopila rezijanska folklorna skupina s svojimi starimi rezijanskimi plesi tudi v Villa Santina v Karniji. Ta skupina je pred kratkim nastopila v Milanu, kjer je doživela izreden uspeh, saj je v gledališči «Lirico» nastopila kar osemnajstkrat. Ista skupina je večkrat nastopila tudi v inozemstvu.

Smrtna prometna nesreča

Pred nedavnim se je smrtno ponesrečil 53 letni brusač Rihard Cos iz Lišec. V Zabnicah (Camporosso) v Kanalski dolini ga je povozil nek avtomobil, ki je po nesreči pobegnil. Sedaj nesrečo raziskujejo karabinjerji, ki tudi iščejo «pirata».

Izpod Kolovrata

«Posočje» iz Tolmina nastopila v Klodiču

V okviru praznovanj sv. Jakoba, vaškega patrona, so imeli v Klodiču zabavno prireditev, na kateri je nastopila folklorna skupina «Posočje» iz Tolmina. Folkloristi so plesali razne jugoslovanske plesne. Nastopili so ženski kvartet, duet in solist ob spremljavi zabavnega orkestra. Sledil je ples na «brjarju», okoli pa seveda ni manjkalo «bankarja», kjer so prodajali sladke gubance in domače vino. Bilo je zelo živahno in ljudje ne pomnijo tako dobro izpadle sagre sv. Jakoba.

Za ureditev cest

Te dni je deželna administracija nakazala grmeški občini 5 milijonov lir za ureditev cest, ki jih je poškodovalo lansko neurje. Ljudje upajo, da bodo z deli pričeli še predno nastopijo deževni jesenski dnevi.

Tragična smrt kmeta iz Brega

Vso okolico je zelo pretresla žalostna novica, da se je dne 16. julija smrtno ponesrečil 32 letni Mario Ruttar iz Brega (Clabuzaro). Mladi mož se je šel kopat k izviru Idrijce in tam mu je verjetno spodrsnelo in je padel več metrov globoko. Ker ga ni bilo dolgo domov sta ga šla iskat brata Eugenio in Gino, ki sta ga našla, a na žalost mrtvega. Takoj so poklicali na lice mesta zdravnika in ta je ugotovil, da je Ruttar umrl, ker mu je pri padcu počila lobanja.

Rajnki Mario je bil zelo priljubljen med vsemi svojimi vaščani, ker je bil pošten in delaven mož. Pred nekaj leti se je smrtno po-

nesrečil tudi njegov brat. Pri delu ga je v kleti ubil električni tok.

Ustanovili so športno zvezo

Pred nadavnim so se sestali mladeniči dreške občine in ustanovili športno zvezo in ji dali ime «Serenissima». Za predsednika so izvolili Maurizia Trinka. Ta športna zveza bo zbirala okoli sebe v prvi vrsti nogometaše, kakor tudi smučarje in ljubitelje lahke atletike.

Ojačili bodo razsvetljavo

Občinski odbor je na svojem zadnjem zasedanju sklenil, da bodo ojačili javno razsvetljavo. Postavili bodo tudi več novih svetilk, da ne bo temnih kotov, kajti tudi to je prispevek za razvoj turizma.

Iz Terske doline

Uredili se cesto, ki vodi proti Završkim jamam

Končno je cesta, ki vodi od Priesake proti Završkim jamam, vendarle urejena. Dobro so jo posuli s peskom in je sedaj kar lepa. V Zavrhu se sedaj lahko pride z dveh strani: iz Priesake in iz razpota pri Sv. Ožboltu v Terski dolini. Najbolje bi bilo, da bi jih sedaj še asfaltirali, da bi bile vedno v redu.

Občinska administracija se sedaj trudi, da bi dosegla pri pokrajinskih in deželnih oblasteh potrebne prispevke, da bi razširili cesto Njivica-Brdo-Sedlišče. Ta dela so bila namreč že začeta, a so jih morali ustaviti iz raznih ekonomskih in birokratskih razlogov.

Srečali so se po devetnajstih letih

Bratje Sinicco iz Sedlišč so doživeli letos poleti, lahko rečemo, nepozaben dan. Srečalo se je namreč po 19 letih odsotnosti pet bratov v rojstni vasi, ki drugače žive raztreseni po svetu: 42 letni Dante v Gorici, 41 letni Albin v Bienne (Švica), 36 letni Avgust v Zenevi (Švica), 36 letni Vigio v Nici (Francija) in 33 letni Benito tudi nekje v Švici. Prišli so domov vsi naenkrat na obisk k materi in da bi s skupnimi rokami obnovili rojstno hišo, ki so jim jo požgali med vojno Nemci. Vsak je prispeval po svoji moči in bratje Sinicco imajo zopet svoj dom.

Smrten padec v domači hiši

Ni dolgo od tega se je smrtno ponesrečil 77 letni Zvan Sgarban iz Brega (Pers). Njegovo truplo so našli domačini, ko so v skrbah, ker ga več časa niso videli v vasi, vdrli v njegovo hišo. Občinski zdravnik, katerega so poklicali na lice mesta, je ugotovil, da je starček umrl, ker mu je pri padcu počila lobanja.

TAVORJANA

Deželni prispevek za ureditev Bistrice

Deželno prisredništvo za kmetijstvo je sklenilo, da bo dalo tavorjanski občini prispevek, s katerim bo mogla urediti hudournik Bistrice (Chiarò). To delo bo stalo 20 milijonov lir in ga bo izvedla Pokrajinska ustanova za hribovsko gospodarstvo v Vidmu (Ente provinciale di economia montana).

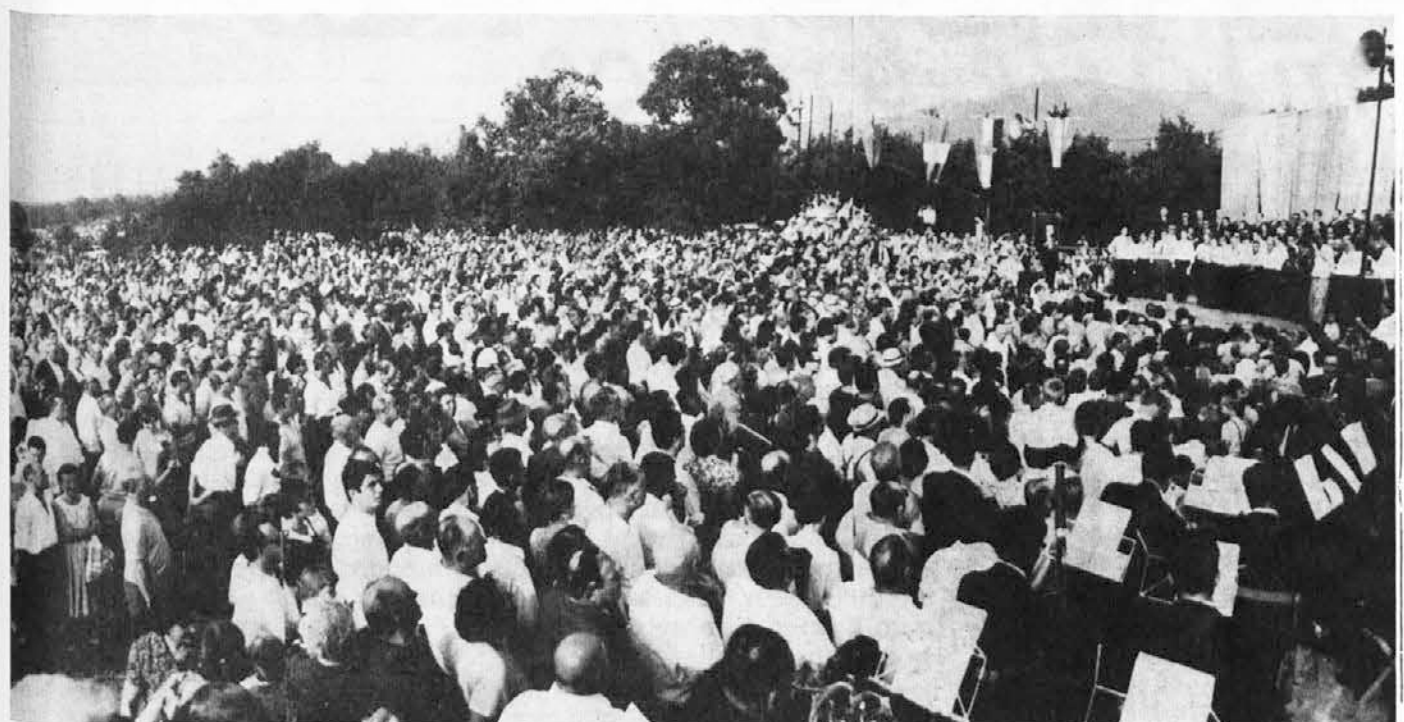
Nova cesta v Drejan

Končno bo tudi Drejan, v katerega je vodila sedaj le steza, povezan s Tavorjano z dobro cesto. Začeli so jo sicer graditi že lansko leto, a so na jesen z deli prekinili, letošnje poletje pa jo bodo prav gotovo dokončali.

MEDNARODNO SREČANJE BIVŠIH BORCEV

Bazovica za partizansko bratstvo

Mednarodnega partizanskega praznika so se udeležili številni italijanski, slovenski in avstrijski bivši partizani

Slovenska vas Bazovica je doživela največjo manifestacijo partizanskega bratstva na Tržaškem, kar jih je bilo v letih po vojni v tej pokrajini, ki jo je organiziralo pokrajinsko vodstvo Združenja bivših partizanov Italije. V bratski slogi so se zbrali desetstisoči slovenskih in italijanskih partizanov iz Italije, slovenskih iz Slovenije in avstrijskih s Koroškega.

Že pred pričetkom zborovanja je posebna delegacija položila vence pred spomenik bazoviških žrtev fašizma pred 37 leti in počastila njihov spomin z enominutnim molkom. Zborovanje se je pričelo ob 18. uri v bližini jugoslovanske meje proti Lipici. Uvedla ga je godba ljudske milice iz Ljubljane. Prvi je spregovoril predsednik pokrajinskega vodstva Združenja bivših italijanskih partizanov Arturo Calabria. Pozdravil je zbrane in orisal zgodovino protifašističnega boja in partizanskega gibanja ter dejal med drugim, da navdaja ta mogočna manifestacija s ponosom vse slovenske in italijanske protifašistične borbe. Omenil je dalje sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo in dejal, da pomeni danes meja le še dvojno upravo. V imenu slovenskih partizanov je spregovoril Branko Pahor in orisal pomen Bazovice za vstajo proti fašizmu. Poudaril je mednarodni značaj manifestacije in dejal, da hočejo ostati partizani bojovníki za vse tisto, za kar so se borili. Zavzel se je tudi za rešitev vseh vrašanj slovenske manjšine v Italiji.

Tretji govornik je bil predsednik vsedržavnega združenja italijanskih partizanov Arrigo Boldrini. Govoril je tudi o mednarodnem položaju ter dejal, da narodi nočejo tretje svetovne vojne, ki bi pomenila uničenje. Tudi on je poudaril bratstvo italijanskega in jugoslovanskega naroda. V imenu Zveze borcev Ju-

goslavije je za njim nastopil Franc Leskošek-Luka. Govoril je o pomenu zborovanja in rekel, da je posledica bratstva, ki se je med Italijani in Slovenci skovalo v skupnem boju proti fašizmu. To bratstvo je potrebno in se kaže tudi v dobrih odnosih med Italijo in Jugoslavijo. Tudi on je ob koncu govoril o mednarodnem položaju in odločni volji sveta, da se ohrani mir.

Peti je nastopil predstavnik avstrijskih partizanov s Koroškega Josef Nichelwitzer iz Celovca, zadnji pa predstavnik ruskih partizanov Sejdov Mirdanam-Ruski, ki se je tudi sam boril med vojno na Krasu. Zborovanju so sledili godbeni, pevski in drugi nastopi slovenskih in italijanskih skupin, zaključilo pa je tabor rajanje velikih množic in obujanje spominov na preteklost.

Likovna razstava treh obmejnih dežel izredno dobro izpadla

Razstava likovnih umetnikov treh sosednih dežel Furlanije-Juljske krajine, Slovenije in Koroške, ki je bila prirejena pod naslovom INTART v Celovcu, je zaključena. Tekom devetih tednov, kolikor je razstava trajala, si jo je ogledalo okoli 1700 ljudi, kar je nedvomno zelo lep uspeh, zlasti še spričo dejstva, da so v vročih poletnih dnevih zabeležili na razstavi komaj po dva ali po tri obiskovalce. Posebno zanimanje je za razstavo pokazala srednjesolska mladina, saj je bilo med obiskovalci nad 800 dijakov, ki so si dela posameznih umetnikov ogledali pod strokovnim vodstvom.

Na prvi razstavi INTART je sodelovalo 35 umetnikov (13 italijanskih, 11 koroških in 11 slovenskih), ki so skupno razstavili 167 del s področij slikarstva, grafike in plastike.

Združenja umetnikov treh sosednih dežel so se sporazumela, da bodo razstavo INTART priredili vsako leto. Prihodnje leto bo na vrsti Videm, leta 1969 pa bo razstava v Ljubljani. Izbor umetnikov oziroma eksponatov je si-

cer prepuščen posameznim društvom, vendar so se dogovorili, da bodo vsako leto razstavljali drugi umetniki; tako bo umetnost posamezne dežele prikazana vedno z novega vidika.

Kakor je izjavil predsednik društva koroških umetnikov dr. Brandl, je bilo sodelovanje treh dežel pri prvi prireditvi izredno dobro in prijateljsko. V tem vidu najboljše jamstvo, da se bo INTART tudi v bodoče uspešno razvijala kot skupna manifestacija likovne umetnosti treh sosednih dežel Furlanije-Juljske krajine, Slovenije in Koroške.

Sporazum o kulturnem sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo

V Beogradu so podpisali program o kulturnem sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo za leto 1967 in 1968. Nov program kulturnega sodelovanja je razširil možnosti za vzpostavljanje novih kulturnih slikov in sicer tradicionalnem uspešnem sodelovanju med dvema državama na področju kulture in izobraževanja. Predvidevajo večje število štipendij, ki jih italijanska vlada daje jugoslovanskim študentom in mladim znanstvenim delavcem, lahko bodo odprli lektorat za jugoslovanske jezike na univerzi v Bariju in nova lektorska mesta na jugoslovanskih univerzah za italijanski jezik. Ra. zen običajne izmenjave kulturnih, znanstvenih in prosvetnih delavcev obeh držav, predvideva novi sporazum tudi možnosti, da lahko posamezne kulturne znanstvene in izobraževalne ustanove samostojno organizirajo izmenjavo. Po tem sporazumu bodo v prihodnjih mesecih v Italiji pripravili reprezentativno razstavo srbske srednjeveške umetnosti, v Jugoslaviji pa razstavo beneškega slikarstva.

Višje poštne tarife

Da bi pokrila primanjkljaj v poštni službi je rimska vlada povišala poštne tarife (od 16. avgusta dalje) takole: pismo od 40 na 50 lir, poštni listki od 45 na 55 lir, dopisnice od 30 na 40 lir, razglednice od 20 na 25 lir, vizitke od 20 na 25 lir, trgovski računi od 30 na 40 lir, osmrtnice od 20 na 25 lir, gramofonske plošče od 15 na 25 lir za g, vzorci od 40 na 50 lir za prvih 100 in od 20 na 25 za vsakih nadaljnjih 50 g, poštne pošiljke od 100 na 150 lir za prvih in od 20 na 25 lir za vsakih nadaljnjih 50 g. Tarifa za običajne brzojavke se je zvišala od 400 na 600 lir za do 16 besed in vsaka nadaljnja beseda še po 25 lir, nujne brzojavke od 1000 na 1200 za do 16 besed in vsaka nadaljnja beseda po 50 lir, vrednostne brzojavke od 300 na 600 lir fiksne takse in vsaka nadaljnja beseda 50 lir. Običajni paketi do 1 kg. od 380 lir na 460, od 1 kg do 2 kg od 420 na 520 lir, od 2 kg do 3 kg od 460 na 560 lir itd.

stov. Kakor znano, so se doslej ljudje često pritoževali, da je postopek za izdajanje, kakor tudi za obnavljanje potnih listov predolg. Tudi letna taksa za obnovo je bila po splošnem mnenju previsoka.

Novi zakon določa, da mora prejeti državljan potni list najkasneje v roku 15 dni po vložitvi ustrezne prošnje, to pomeni, da bo odslej postopek za izdajanje potnih listov krajši. Razen tega pa bo letna taksa znižana za polovico, to je od sedanjih 2.000 na 1.000 lir na leto. Potni list z veljavnostjo petih let bo omogočil vstop v vse tiste države, s katerimi je Italija v rednih diplomatskih odnosih. Predvidene so še nekatere druge olajšave.

Za dobro voljo

Pri izpitu vprašajo študenta medicine: «Kaj bi najprej napravili, ko bi koga po eksploziji vrglo v zrak?»

«Počakal bi, da pade dol», odvrne nadobudni študent.

«Povej no, Kmetec, zakaj je tvoj nos tako rdeč?»

«Tako ti povem: žari od veselja in ponosa, ker se ne vtika v stvari, ki ga nič ne brigajo!»

Olajšave pri izdaji potnih listov

Rimski senat je odobril zakonski osnutek, ki predvideva nekatere olajšave pri izdajanju potnih li-

iz prve strani

Obiski po naših vaseh in dolinah

ki so po svoje žvrgoleli v narečju, slovenščino pa so še kar dobro razumeli. Potem nas je stari Zvan povabil v svojo gostilno, kjer smo ob kozarčku dobrega domačega vina nadaljevali z razgovorom. Ko smo mu pojasnili, da se nam zdi čudno, da je toliko otrok na vasi, nam je smehljaje odvrnil, da so otroci pač prišli v Laze na počitnice, s šolskim letom pa bodo vas spet zapustili in Laze bodo ostale osamljene, kot toliko beneškoslovenskih vasi.

Ko smo opoldne zapuščali Laze in se mimo Landarske jame odpravili proti Čedadu, nam je obisk v Lazah samo še potrdil tiho upanje, ki smo ga imeli pred obiskom v Lazah. Upanje namreč, da delo kaplana Martina Čedermaca ni bilo zaman, da ni bilo zaman pisanje Franceta Bevka, kajti v Lazah smo lahko spet slišali pojoče beneškoslovensko narečje ne samo iz ust najstarejših prebivalcev vasi, temveč tudi iz ust najmlajših, ki so se naučili govorice od nekdanjih faranov kaplana Martina Čedermaca in vseh, njemu podobnih beneškoslovenskih župnikov in kaplanov, ki so

znali ohraniti slovensko govorico v teh krajih. In to spoznanje nas je ob odhodu navdalo še s posebnim zadovoljstvom in sladkostjo.

Najstarejši prebivalec Laz, 83 letni Zvan Melisa, v krogu svojih vnukov in vnukinj in nekaterih drugih otrok

VAŽNO ZA KMETE

Zavarovanje proti nezgodam in poklicnim boleznim v kmetijstvu

Proti nezgodam pri kmečkemti delu so zavarovani: neposredni obdelovalci, spolovinarji, koloni, njihovi otroci in žene, kmečki delavci in še drugi.

Iste osebe so zavarovane za primere poklicnih bolezni kot so razna zastrupitva s škropili in razkuževali.

Važno je vedeti, da to zavarovanje velja tudi za vse nesreče, ki bi se zgodile pri delu s kmetijskimi stroji.

Za zavarovanje ni potrebno nobene posebne prijave niti plačevanja prispevkov, kajti en del zemljiškega davka, ki ga plačujejo vsi lastniki zemljišč, zadostuje za omenjeno zavarovanje.

V slučaju nesreče mora zdravnik, ki nudi prvo pomoč, prijaviti

nezgodo zavarovalnemu zavodu INAIL. Ponesrečenec ali njegovi svojci morajo najkasneje v treh letih po nesreči prositi pri INAIL za ugodnosti, ki jim pritičejo v primeru zdravljenja ali smrti.

Med temi ugodnostmi so: zdravniška oskrba na domu ali v bolnici; proteze za delo; delna povrnitev stroškov za prevoz, za radiografijo; dosmrtna renta, če je poškodba ostala trajna čez 15%; za primer smrti pa enkratna odškodnina in dosmrtna renta za svojce.

Seveda so omenjena določila še mnogo natančnejša. Zato se je treba v primeri nesreče takoj — in ne čakati treh let — obrniti na INAIL ali na sindikat, ki bo dal vsa potrebna pojasnila.

vaš čas pridobi VSO svojo vrednost!

soparbudine

UDINE
Via Chiusaforte 4
Tel. 54551 2 3

Kupite najsolidnejše slovensko pohištvo, ki ga izdelujejo najbolj večji mizarji iz svetovno renomiranega lesa. Projektirali so ga najbolj znani italijanski arhitekti.

Dobite ga po konkurenčnih cenah v TRGOVINI

«MEBLO»

KIDRIČEVA V NOVI GORICI

Kupcem s področja Furlanije - Julijske Benečije dostavimo že ocarinjeno pohištvo na dom in ga montiramo.

CENA IN KVALITETA BREZ PRIMERE v trgovini «MEBLO» v NOVI GORICI

za naše mlade bralce

PAHLJAČA MLADOSTI

Pravljica

(Japonska pravljica)

V davnih, davnih časih se je zaljubil mlad kmet, po imenu Masao, v ribičevo hčerko, lepoticu O-Take. Tudi O-Take je vzljubila Masao. Noč in dan sta mislila drug na drugega.

Nekoč je Masao srečal deklico in ji rekel:

«Jutri bom poslal k tvojemu očetu snubce z darili...».

O-Take je veselo stekla domov. A doma jo je čakalo gorje. Pri očetu je bil v gosteh star, bogat trgovec, ki je dejal:

«Menda še veš, da mi dolguješ sto rjojev?».

Ribič se je priklonil trgovcu in rekel:

«Kdor pozablja na svoje dolgo-ve, zasluži, da ga vržejo ribam».

«Če je tako, mi v enem dnevu vrni ves moj dolg, drugače te dam zapreti».

Ubogi ribič je jel prositi:

«Ne pogubi me, usmili se vsaj moje hčerke!».

Tedaj je rekel trgovec:

«V redu. Prizanesel ti bom, a samo pod enim pogojem: jutri osorej mora biti O-Take moja žena».

Po teh besedah je starec vstal in odšel.

Zjutraj, ko so prinesli Masaovi snubci O-Takinemu očetu darila, so izvedeli, da se bo naslednji dan deklica omožila s starim trgovcem. Pohiteli so k Masau in mu sporočili bridko novico.

Ko je Masao to slišal, je stekel k ribiču. Pred očetom prelepe O-Take se je vrgel na tla in ga rotil:

«Ljubim tvojo hčerko, življenje bi dal zanjo. Daj mi jo za ženo in prisegam ti, da ne bo nikoli prelila niti ene solze».

Ribič je vzdihnil in dejal:

«Ali imaš sto rjojev? Ali lahko plačaš moj dolg trgovcu? Me lahko rešiš ječe? Nič ne pomaga, pojutrišnjem bo morala O-Take zapustiti moj nesrečni dom».

Masao je obupano vzkliznil:

«Raje oslepim, kot da bi videl O-Take omoženo s tem izprijenim in lakomnim starcem!».

Se istega dne je zapustil rodno vas. Nameraval se je naseliti v sosednji pokrajini.

Mnogo ur je hodil brez oddiha in noč ga je zatekla v gozdu. Mlad kmet si je našel veliko votlo deblo, zlezal vanj in zadremal. Opolnoči ga je prebudil glasen šum. Pogledal je iz dupla in videl, da se spušča na zemljo zli duh-lju-

dožerec z zabojem na plečih. Zli duh je obstal pri sosednjem hrastu, odprl zaboj in privlekel nadan častitljivega starca. Nato je hudobno zatulil, pograbil starca in ga trdno privezal k hrastu. Zazdehal je in dejal:

«Zaspal bom. Ob zori se bom zbudil in te požrl!».

Se enkrat je zazdehal, potem je položil poleg sebe meč in v trenutku zasmrčal.

Masao je iz svojega dupla videl, kako je poskušal starec raztrgati vezi. A zli duh ga je tako močno privezal, da je bil ves njegov trud zaman.

Tedaj je zlezal Masao iz dupla, se brez šuma splazil k starcu in prerezal vrvi. Še isti hip je osvobojeni človek stekel k speči pošasti, pograbil njen meč in jo prebodel. Potem se je priklonil Masau do pasu in dejal:

«Plemeniti človek, rešil si mi življenje. Bogato te bom poplačal».

S temi besedami je potegnil starec iz za pasu mrtve pošasti pahljačo in se začel pahljati. In glej! V trenutku je stal pred Masaom krepak, mlad moški.

«O Masao!» je dejal človek. «Zli duh mi je ukradel to pahljačo mladosti. Podarim ti jo. Če star človek petkrat zamahne z njo, postane dvakrat mlajši».

Nato je človek izginil, kakor bi se bil v zemljo udril.

Masao je pogledal čarobno pahljačo in pomislil: «V naši vasi živi skoraj v vsaki hiši kak ne- bogljen starček. Naj jim prinese ta pahljača srečo!».

Opoldne je prišel do rodne vasi in zagledal pred hišo bogatega trgovca množico ljudi.

«Kaj se dogaja?» je vprašal Masao.

Nekdo mu je odvrnil:

«Danes se ženi stari trgovec z lepoticu O-Take. Odpustil je njenemu očetu dolg in mu podaril pet biserov. Pojdi z nami na svatbo!».

Ko je Masao prestopil prag trgovčeve hiše, so bili vsi gostje že zbrani. Čakali so nevesto.

Masao je sedel nedaleč od trgovca in čakal O-Take.

Kmalu je bilo slišati vesele vzklike: v nosilnici so nesli nevesto.

Zalostna O-Take je sedla, kot veleva običaj, ženinu nasproti in takoj zagledala Masao. Trgovec

je opazil, da gleda nevesta Masao, se razjezil in rekel mlademu kmetu:

«Da mi takoj izgineš! Nisem te vabil!».

Masao je vstal in rekel:

«Vse bi dal za O-Takino srečo. Prinesel sem ti pahljačo mladosti: če se petkrat popahljaš, boš dvakrat mlajši».

Trgovec je iztrgal Masau pahljačo iz rok in se začel pahljati. Kot bi trenil, so se globoke gube na njegovem obrazu zgladile, sivi lasje so mu znova potemneli, hrbet se mu je vzravnil in v oči se mu je povrnil mladostni lesk. Ko je petič zamahnil s pahljačo, ni bil več betežen starec, ampak krepak štiridesetleten mož.

«Zdaj pa mi, prosim, vrni pahljačo, in odšel bom», je rekel Masao. «V naši vasi je toliko starčkov. Se danes se bodo pomladili!».

Toda trgovec je odrinil Masao in zavpil:

«Nočem ostati štiridesetleten moški! Rad bi bil prav tako mlad kot si ti!».

S temi besedami je šestič zamahnil s pahljačo.

Tedaj so gostje videli, kako se je ženin v trenutku spremenil v dojenčka, ki je brcal z ročicami in nožicami v preveliki praznični trgovčevi obleki in vokal, da ga je bilo slišati po vsej hiši.

Gostje so prasnili v smeh.

«To ti je ženin! Vse bi bilo v redu, le da temu ni potrebna žena, temveč pesterna!».

Masao pa se ni smejal trgovcu. Stopil je k O-Takinemu očetu, mu ponudil pahljačo in rekel:

«Na, tu imaš moje svatovsko darilo. Povej mi, kaj več velja: mladost ali pet biserov?».

Tedaj so vsi starci, ki so prišli na svatbo, zaklicali:

«Mladost je na vsem svetu najdragocenejša!».

O-Takin oče je sprejel svatbeno darilo in takoj naslednji dan sta praznovala svatbo Masao in O-Take. Povabila sta vso vas, samo trgovca ni bilo. Pa kako bi tudi mogel priti, ko pa še ni znal hoditi in je ležal doma, povit v plenice?

O-Take in Masao sta živela dolgo, mlado življenje. Zato, ker od O-Takine svatbe ni nihče v vasi poznal starosti, so bili vsi mladi in zdravi.

V razredu sedita Andrej in Janez v isti klopi. Od vseh svojih prijateljev pa ceni Andrej najbolj prav Janeza. Saj Janez to tudi zasluži, ker je zelo značajan, odkrit in delaven deček. Ima pa govorno napako, pa ga zato sošolci zelo radi zbadajo.

V glavnem odmoru so bili vsi dečki zbrani okoli peči. Pretresali so rezultate nedeljskih nogometnih tekem, razpravljali o filmih, o knjigah, o avtomobilih in še in še.

«Vččeeerrraaay seem biill pa v kkkinnnu!» je dejal Janez.

«Jjjaaz ttuudi!» ga je namenoma posnemal Vili.

Andreju, ki je takoj razumel, da se Vili norčuje iz Janezove govorne napake, je vsa kri hušknila v glavo. Vendar se je hitro zbral in rekel:

«Povedal vam bom pravljico. V Deveti deželi sta živela dva človeka. Prvi je bil normalno razvit, drugi tudi, le nos je imel zelo dolg in ukrivljen kakor orlovski kljun. No, in prvi, ki je bil normalno razvit, se je vedno smejal drugemu, pravzaprav njegovemu ponesrečenemu nosu. In kaj mislite, kaj se je zgodilo potem?».

Dečki so molčali.

«Tudi prvemu je zrasel tak nos, le da je bil mnogo daljši in še mnogo bolj ukrivljen».

In dečki so še vedno molčali.

Kaj je najslajše

Nekoč se je obrnil Husein Baikara k svojim devetintridesetim vezirjem in jih vprašal:

— Kaj je najslajše na svetu?

Vezirji so začeli naštevati vse mogoče okusne jedi in slaščice. Husein Baikara pa jih je zavrnil:

— Niste uganili. Do jutri imate čas za premislek. Če ne uganete, se lahko poslovite od življenja.

Vezirji so se posvetovali in poslali enega iz svoje srede k Ališerju Navoju. Vezir je prišel k Navoju in mu rekel:

— Vlada nam je zadal težko uganko: Kaj je najslajše na svetu? Če ne uganemo do jutri, nas vse po vrsti kaznuje.

— Takole mu recite, — je odvrnil Navoj. — Če je človek lačen, mu je vseeno, kaj bi jedel. Kar dobi, je najslajše na svetu.

Ko je drugo jutro Husein Baikara vprašal vezirje, kaj je najslajše na svetu, so mi odgovorili,

kot jih je bil poučil Navoj.

— E, tega pa niste sami uganili. Po pravici povejte: kdo vam je povedal? — je hotel vedeti Husein.

— Vlada, sami smo uganili, — so zatrjevali vezirji.

Husein je dal vse vezirje zapreti v neko sobo in jim rekel:

— Izpuščali vas bodo po enega in enega. Kdor ne bo povedal po pravici, bo ob glavo!

Tako je vezirje primoral, da so morali povedati po pravici:

— Vprašali smo Ališerja Navoja, on nam je povedal.

Saj ste prav vi oklevetali Ališerja Navoja! — je zakričal nad vezirji Husein. — Zaradi vas sem ga nagnal z dvora. Zdaj ste ga pa poiskali in ga prosili, naj vam pomaga. To pomeni, da vaša pamet brez njegove sploh nič ne velja.

Husein Baikara je dal poklicati Ališerja Navoja spet na dvor in znova ga je imenoval za vezirja.

Korenček

Nekaj besed o nosu. Nesrečni «korenček», ki nam štrli iz glave, ti včasih dela preglavice. Sicer skoraj ne veš zanj, a te opominja, če si prehlajen. Tedaj pazi, da ti ne bodo po pravici rekli, da si smrkvavec. Ne prodajaj «svečk», ne poteguj jih v nos, ne briši jih z roko ali v rokav. To delajo samosrajčniki. Očisti svoj «korenček» z žepnim robcem, a še tedaj se obrni proč od ljudi. Pri tem ne zatrobi kot gasilska trobenta. Tudi kihni le v robec, a ne tako na glas, kot da bi ustrelil s topom.

Uganka

Priletele brez peroti bele ptičke so z nebes in posedle so ob poti in na polja čez in čez, in na smreke in orehe, na kozolce in na strehe. Ne pojò, ne žvrgolijo, kar čepijo in molčijo, samo sonca se bojè, da jih jutri že ne sne.

JOSIP JURČIČ

SLOVENSKI
JANČAR

Narisal:
M. BATISTA

101. Šele drugo jutro navsezgodaj je prišel mlad hlapec strahoma staremu Marku grozovito novico povedat, da gospod Peter doli pod gradom v gozdu — na veji visi mrtev. Bila je to grenka kapljica v pijači novega veselja. Opat Ulrik, ki je bil že popred s Petrom v grad Kozjak prišel, rekel je z žalostnim glasom: «Kakršno življenje, taka smrt».

102. Ljudje, ki so na tihem sneli Petrovo truplo z drevesa in ga pokopali, so pozneje pravili, da je cigan iz gošče pristopil in smeje se mrtvцу rekel: «Zakaj si me dal v vodo vreči, trap. Ne bi se bilo treba tebi obešati». To so bile zadnje besede, ki jih je kdo čul iz ciganovih ust, kajti tista stega dne ga ni nihče več videl v slovenskih krajih.

103. Nedoroglo potem je bila dežela rešena nemlega gosta: Turki, siti prelite krvi in morije, pomaknili so se spet nazaj. Zopet se prikazujejo slovenski kmetje, ki niso bili padli pod krivo sabljo, ali, ki niso morali v sužnost med Turke. Pela je sekira v starem hrastovem gozdu; razkopavali so upeljene ostanke svojih proprednjih stanovanj in so si stavili nova bivališča.

104. Marko Kozjak je užival veselje, živel pri svojem sinu, ki je bil vsem sosedom čudež, najboljši mož med kranjskimi plemenitaši. Ime Janičar mu je bilo s'cer ostalo, vendar nobena tistih grozovitih lastnosti, katere so se navadno vezale s tem imenom.